

Business – informatikus könyvtáros hallgatóknak

A vállalkozói, üzleti információ oktatása a felsőfokú könyvtárosképzésben

A – világ fejlett országaira jellemző – globális információs gazdaság korában, a piacgazdaság hazai fejlődésével, az Európai Unió tagállamként a vállalkozói, üzleti információs ismeretek oktatása a felsőfokú könyvtárosképzésben ma már Magyarországon is szükség-szerű és elengedhetetlen feladat. A tanulmány így e témakörre koncentrált, középpontjában elsősorban a felsőfokú oktatási intézmények könyvtáros szakjainak tantervei állnak – nemzetközi és részletesebben a hazai viszonylatban, a szerző Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (ELTE BTK) könyvtártudományi tanszékén folytatott oktatói munkájának, tapasztalatainak bővebb ismertetésével. A dolgozat rövid történeti áttekintést ad, helyzetképet rajzol, gyakorlati kezdeményezéseket mutat be, figyelembe véve, hogy még ma is kérdéses: a bolognai folyamat és a hazai Csatlakozás az Európai Felsőoktatási Térséghez (CSEFT) program, azaz a magyar felsőoktatás formálódó reformja miképpen befolyásolja, alakítja majd a jelenlegi viszonyokat?

Bevezetés, előzmények

Az üzleti információszolgáltatás könyvtári jelenléte kiemelt fontosságú Magyarország versenyképességének megteremtése érdekében, ennek ellenére – a fennálló hazai helyzetet tekintve – *rendkívül mostohán kezelt terület*. Doktori (PhD) értekezés¹ alapján készült, jelen folyóirat ez év szeptemberi számában publikált, figyelemfelkeltésnek (is) szánt „Hogyan tovább? Üzleti információszolgáltatás a magyarországi könyvtárakban” című tanulmányomban² komplex megoldási módokat fogalmaztam meg, javaslatokat vázoltam fel, kutatási irányokat ajánlottam az üzleti információközvetítés magyarországi könyvtári előmozdítására. Világossá tettem, hogy a problémakör *sarkalatos pontjának* tekintem az oktatás kérdéskörét, melynek részletesebb kifejtésére e munkámban teszek kísérletet.

Az üzleti információ oktatása a külföldi könyvtárosképzésben

Az üzleti információs ismeretek oktatása mindig *prioritásként jelentkezik* a fejlett piacgazdasággal rendelkező államok könyvtárosképzéseinek tanterveiben. Bevezetésképpen néhány, az *amerikai*

kontinensről származó példával támasztom alá állításomat. Az általam áttekintett intézményeket véletlenszerűen, eltérő informativitású internetes honlapjuk megtekintése során választottam ki – ezzel indokolható a helyenként bővebb, másutt rövidebb ismertetés.

A *Kent State University School of Library & Information Science* (<http://www.slis.kent.edu/courses/catalog.php>) „Business/finance information sources and services” című kurzusa történeti ismertetést nyújt az üzleti információs rendszerek fejlődéséről, bemutatja az üzleti, kormányzati, szociológiai, oktatási információk forrásait, megkülönböztetve a hagyományos kiadványokat és az adatbázisokat.

Az *Indiana University School of Library and Information Science* a *The Wall Street Journal* című napilap sokoldalú felhasználásával a tájékoztatási eszközökre helyezi a hangsúlyt „Business information sources” elnevezésű programjában (http://www.slis.indiana.edu/syllabi/summer11_2003/L629_walters.html). A tantárgy bevezetést kíván adni az üzleti információ könyvtári alkalmazásának alapjaira: beleértve a forrásokat, a keresési stratégiákat, az aktuális fejlesztéseket, az adatbázisokat és más, modern információkereső rendszereket. A program érdekessége, hogy az előadó által prefe-

rált szakirodalom, illetve számos hasznos, elektronikus segédanyag³ letölthető az egyetemi könyvtár szolgáltatása segítségével.⁴ A 2003-as nyári szemeszter (összesen 11 alkalom, egyenként 4 óra időtartamban) tematikája:

- Bevezetés;
- Bibliográfiák, kiindulópontok;
- A The Wall Street Journal;
- Köz- és szakkönyvtárak üzleti információs gyűjteménye, referenzmunkák, címjegyzékek, osztályozási rendszerek;
- Folyóiratok és indexművek, céginformáció-kutatók;
- Meghívott előadók (az üzleti tartalomszolgáltatók köréből, például ABI/Inform, Factiva, Lexis/Nexis);
- Statisztikai adatforrások, kormányzati dokumentumok;
- Gazdasági és ipari adatok, iparjogvédelmi információforrások;
- Pénzügyi, banki és hitelinformációk;
- Marketing és reklám;
- Adózás és könyvelés, gazdasági jog;
- Az üzleti könyvtáros hivatása;
- Hallgatói projektek, feladatok, számonkérések.

A foglalkozások vezetőjének (*Carolyn Walters*) célja, hogy a tantárgy abszolválása után a hallgatók értsék és alkalmazzák a business terminológiát, képesek legyenek a legfontosabb üzleti információs rendszerek professzionális használatára, legyenek azok hagyományos, referenzművek vagy multinacionális adatbázisok.

Az 1929-ben alapított *University of Alabama School of Library and Information Studies* (<http://www.slis.ua.edu/pages/framecourses.htm>) „Sources of Business Information” tantárgya 3 óra alatt kíván bevezetést adni a könyvtárakban használatos üzleti információs tájékoztató eszközökről.

A kanadai *McGill Graduate School of Library and Information Studies* (http://www.gslis.mcgill.ca/MLIS_Courses_Complete.htm) képzőhelyen oktatott kurzusok közül – témánk szempontjából – kettő igényel említést. A „Business information” elnevezésű tárgy megismerteti a hallgatókkal a legjelentősebb üzleti adatbázisokat, szakirodalmat, bibliográfiákat és referenzmunkákat. A „Corporate Information Centres” című menedzsmentkurzus a vállalati információgazdálkodásra, annak többféle szempontú megközelítésére fókuszál.

A *University at Buffalo School of Informatics* képzési struktúrájába (<http://informatics.buffalo.edu/>

[programs/courses/index.asp](http://informatics.buffalo.edu/programs/courses/index.asp)) ugyancsak beépítette az üzleti információt. A „Business Information Sources” foglalkozás – amerikai és nemzetközi viszonylatban – részletesen tárgyalja a számvitel, üzleti joggal, kereskedelemmel, pénzügyekkel, iparral, munkaüggyel, marketinggel, menedzsmenttel, adózással kapcsolatos információforrásokat. Ezenkívül a hallgatók betekintést nyernek az egyes cégformák jellemzőibe, elemzik az üzleti információk használói körét, továbbá elsajátítják az üzleti információs központok és könyvtárak szerepével, funkciójával kapcsolatos összefüggéseket. A business információ még megjelenik a „Digital Libraries” és a „Resources and Services for Adults” kurzusok tematikájában is.

Látható, hogy az üzleti információ oktatása – az alapvető vállalkozói ismeretek átadásán, a terminológia megismertetésén túl – elsősorban forrásközpontú, rendszerező és gyakorlatias jellegű; a menedzsment- és információtechnológiai ismeretek átadása az általános tantárgyak berkein belül történik meg.

A továbbképzésekről elmondható, hogy azok főként szakmai egyesületek, vállalkozások által szerveződnek, így például az 1924-ben alapított *Aslib* (Association for Information Management) (<http://www.aslib.com>) vagy az angol–amerikai illetőségű *TFPL* magáncég (<http://www.tfpl.com>) foglalkozik ilyen jellegű tevékenységgel, de tudjuk, hogy az Európai Unió *PULMAN* (Public Libraries Mobilising Advanced Networks) projektje (<http://www.pulmanweb.org>) is bekapcsolódott az oktatási munkába.

Üzleti információs ismeretek a hazai könyvtáros oktatásban

Képzési reformok Magyarországon a rendszerváltás után

„... Annyi bizonyos, hogy a felsőfokú könyvtárosképzésből nem hiányozhatnak a gazdálkodással és a marketinggel kapcsolatos ismeretek”⁵ – állapítja meg *Alföldiné Dán Gabriella* 1992-ben készített tanulmányában. Az alaptétel lényegét a könyvtár tanszékek jelentős része felismerte, és esetenként önállóan, esetenként a versenyszféra szereplőivel, valamint szakmai szervezetekkel karöltve – néhány helyen a főiskolai képzés keretei közé illesztve, illetve tanfolyami formában – a kilencvenes évek elejétől hazánkban is útjára indult a könyvtárosok üzleti információs képzése, to-

vábbképzése. A következőkben sorra veszem a lényegesebb kezdeményezéseket, majd az egyes főiskolai, egyetemi tanszékek üzleti információval kapcsolatban végzett tevékenységeit világitom meg.

Az Information for Business and Industry program

Az *Information for Business and Industry (IBI)* sikertelenül végződő program volt az első hazai kezdeményezés, amely a rendszerváltás után megcsillantotta a lehetőséget képzési rendszerünk modernizálására: „A könyvtári és információs szakemberek képzése az üzleti információs munkára a legsürgősebb feladat. A gazdasági fejlesztés legfontosabb beruházása a szakemberek kiképzése és gyakorlati felkészítése a magas szintű szolgáltatásokra. Egyformán fontos az információs technológiában való jártasság, az adatbázisokban való keresés, az adattárépítés, az információközvetítés, az adatkezelés ismereteinek fejlesztése. ... Mindezek indokolják, hogy az IBI program a legnagyobb figyelmet a képzési összetevőre fordítsa. A tervek 1992-től 1995-vel bezárólag az alábbiakat irányozzák elő:

- évente egy kéthetes üzleti információs tanfolyam 10-20 magyar szakember részvételével az Egyesült Királyságban,
- évente 5 gyakorlati munkahely létesítése az Egyesült Királyságban 3 hónapos munkára (ebből az első hónap nyelvi képzés),
- Magyarországon elméleti és gyakorlati tanfolyamok már működő szakemberek részére,
- a könyvtáros-információs képzés tanmenetének üzleti információs ismeretekkel való kiegészítése, a hallgatók ilyen jellegű feladatokra való felkészítése.⁶

Az IBI program képzési célkitűzései már a tervgazdaság megszűnése után, a piacgazdaság kezdetekor korszerűen megfogalmazták a hazai könyvtárügy teendőit az üzleti információs képzések tekintetében.

A Vállalkozói Információs Projekt

Az IBI program tehát kudarcba fulladt, azonban az ugyancsak 1992-ben életre hívott *Vállalkozói Információs Projekt (VIP)* egyik legsikeresebb szegmense éppen az oktatás volt. A vállalkozói, üzleti információ szolgáltatásának oktatási hátterét két könyvtárosképző tanszék gondozta: a szombathelyi *Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola (BDTF)* könyvtár-informatikai tanszéke és a nyíregyházi *Bessenyei György Tanárképző Főiskola (BGYTF)* alkalmazott informatikai tanszéke – az 1992-ben

Szombathelyen és Békéscsabán tartott kísérleti tanfolyamok tapasztalataira építve – vállalta a VIP képzési programjának kidolgozását és megvalósítását.⁷

A VIP képzési, továbbképzési célmeghatározása – Tóth Gyula tollából – a következőképpen alakult: „A VIP célkitűzéseivel összhangban az oktatási programterv olyan szakemberek ki- és továbbképzését szolgáló rendszer felvázolását adja, melynek révén a végzettek alkalmassá válnak vállalkozói/üzleti szolgáltatások megszervezésére és működtetésére, az információs bázisok beszerzésére, keresésére, információk nyújtására a modern információtechnológia alkalmazásával. Mindehhez megfelelő kommunikációs és nyelvi ismeretek elsajátításával és készségek fejlesztésével. Tekintettel a hazai lakosság információkeresési és feldolgozási kultúrájának helyzetére, ezeknek a – külföldön információs brókereknek nevezett – szakembereknek képeseknek kell lenniük a vonzáskörzetükben lévő potenciális használók képzésére is, tehát erre is fel kell készíteni őket. A képzés, valamint az át- és továbbképzés célja tehát a rendszer számára szükséges emberi erőforrások megteremtése, olyan szakemberek képzése, akik értik és ismerik az üzleti világ problémáit, a vállalkozók partnerei tudnak lenni; ugyanakkor felkészült információs szakemberek, akik hozzáértéssel válogatják, gyűjtik, tárják fel, teszik hozzáférhetővé és bocsátják felelős módon az érintettek rendelkezésére az információkat, ill. alkalmasak a speciális igényeket kielégítő használói oktatásra, melynek keretében azok megismerkednek döntéseik meghozatalához szükséges informálódási lehetőségekkel, forrásokkal, és keresési stratégiákkal, az információk felhasználásával.”⁸

A szombathelyi főiskola és a projekt

A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, a Pénzügyi és Számviteli Főiskola (PSZF) Zalaegerszegi Intézete és más szakértők közreműködésével – kapcsolódva a Művelődési és Közoktatási Minisztérium (MKM) által támogatott Vállalkozói Információs Projekthez – az 1993/94. tanévben 120 órás *szakosító jellegű továbbképzést* szervezett a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Könyvtári Osztályának anyagi támogatásával. A tanfolyam tananyaga négy fő csoportból állt:

1. Vállalkozói ismeretek,
2. Angol szaknyelv,
3. A vállalkozói információ és a kapcsolódó szolgáltatások,
4. A vállalkozói információs szolgáltatások menedzsmentje.

Az ismeretek gyakorlására a résztvevők házi feladatokat oldottak meg, befejezésül pedig minden hallgató elkészítette saját könyvtára üzleti információs szolgáltatásai megszervezésének tervezetét, amelyet záróvizsgán védett meg a tanfolyamon szerzett elméleti ismereteire támaszkodva. A tanfolyamra elsősorban a VIP tagkönyvtáraknak a felsőfokú végzettségű, passzív angol nyelvtudású munkatársai jelentkeztek. A képzésről hírt adtak az 1993-as és 1995-ös budapesti BOBCATSSS szimpóziumon is.⁹

A nappali tagozatos végzős hallgatók számára *speciálkollégiumot* hirdettek meg, melynek célja volt, hogy

- megismertesse a résztvevőket a kis- és középvállalkozói világ hazai intézményrendszerével, helyzetével;
- bemutassa a hazai vállalkozókat, mint használókat, felmérje az igényeket, lehetőségeket;
- számba vegye a vonatkozó információk körét, a szolgáltatások kiépítésének módszereit.

Ez az oktatási forma kisebb-nagyobb megszakításokkal 1993 óta élt a szombathelyi főiskolán. A hallgatók részéről egyértelmű érdeklődés mutatkozott a stúdium iránt, azonban az erőforrások szűkössége nem mindig tette lehetővé az indítását. Meghatározó, hogy az online keresés vagy a menedzment megközelítés dominált-e, azaz ki tartotta a foglalkozásokat. A rendelkezésre álló időkeret – *Téglási Ágnes* szerint – elég szűkösen alakult, így két félévben összesen 48 órával lehetett számolni, így komoly gondot okozott az arányok meghatározása az egyes tartalmi keretek között. Így például az 1993/94-ben indított kurzuson az online és a CD-ROM keresés adta az ismeretanyag gerincét, de itt is volt egy vállalkozói ismereteket tárgyaló blokk. Két évvel később menedzmentcentrikus oktatást szerveztek, ahol a fő hangsúlyt a szolgáltatások szervezésére helyezték. Az 1995/96-os tanévben pedig projektszemináriumot tartottak, amelyhez a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (MVA) helyi szervezete nyújtott segítséget. A hallgatók információs igényfelmérést végeztek a szombathelyi kis- és középvállalkozók körében. A főiskolán megszervezték az angol szaknyelv oktatását is.¹⁰

A tanszék oktatói részt vettek *nemzetközi konferenciákon*, Téglási Ágnes 1993 őszétől a British Council támogatásával egyéves angliai ösztöndíjas tanulmányúton szerzett hasznos tapasztalatokat.¹¹

A képzést, illetve átképzést – a bolognai folyamat-
tal összhangban – fokozatos fejlesztéssel képzel-
ték el. A már diplomával rendelkezők esetében
tanfolyami keretektől kívántak eljutni az MA
(Master of Arts) jellegű, azaz az egyetemi végzet-
séget adó szakosító kurzusokig, a nappali képzés-
ben pedig a speciális kollégiumoktól az önálló
szakirány választásáig. Ebből kiderül, hogy a VIP-
et integrálták az egész képzési és továbbképzési
rendszer megújításába. Az ütemtervek szerint a
rendszer kiépítését az ezredfordulóra datálták.
Jelenleg főiskolai szintű (BA = Bachelor of Arts)
alap- és kiegészítő képzés keretében szakirányok
választására van lehetőség, melyek közül az in-
formációs menedzser és az információs bróker
kibővített formában foglalkozik a vállalkozói, üzleti
információval (l. később részletesebben).

A felsőfokú könyvtárosképző intézmények jelenlegi törekvései, eredményei és tervei

A hazai könyvtárosképző tanszékek üzleti informá-
cióval kapcsolatos kutató- és fejlesztőmunkájának,
konkrét tantárgyainak elemző ismertetése rendkívül
nehéz feladatot jelent, ugyanis az általam megkere-
sett műhelyek többségében még nem indították el,
illetve a jelenlegi szemeszterben indítják a témához
kapcsolódó tanegységeket, részletesen nem dol-
gozták ki a tantárgyleírásokat, tanmeneteket, gyak-
ran csak a vállalkozói ismeretek és tájékoztatási
rendszerek oktatásának szándékáról kaptam pozitív
visszajelzést, illetve találtam utalást a képzőhelyek
honlapjain.¹² Igyekeztem minden lehetséges adatot
beszerezni, azonban sokszor csak néhány soros
írásos választ kaptam, így a következő fejezetek
terjedelme és tartalmi felépítése – igazodva a hazai
üzleti információs könyvtárosképzés kiforratlanság-
hoz – *heterogén képet mutat*.¹³ Ennek következté-
ben az egyes intézményekben folyó képzést egysé-
ges, rendszerező szempontsor alapján nincs lehe-
tőségem összehasonlítani, ez egy későbbi tanul-
mány feladata lehet, annál is inkább, mert a 2004.
szeptember 1-jén hatályba lépett 252/2004. (VIII.
30.) korm. rendelet a többciklusú, lineáris felsőokta-
tási képzési szerkezet bevezetésének egyes szabá-
lyairól és az első képzési ciklus indításának felté-
teleiről minden bizonnyal gyökeresen átalakítja az
informatikus könyvtáros képzés jelenlegi rendszerét,
és új struktúrát (BA, MA, PhD) épít fel.

Berzsenyi Dániel Főiskola könyvtár- és információtudományi tanszék

Az egykori VIP „élharcosa”, a szombathelyi tan-
szék napjainkban az IK 343 kódszámú *Információ-*

gazdasági és vállalkozói ismeretek című kurzusával 2 kreditértékkel, heti 1 óra előadás és 1 óra gyakorlat időtartamban tárgyalja az egyéni és társas vállalkozások beindításához és működtetéséhez szükséges alapvető ismereteket, a gazdasági élet információigényét és kielégítésének formáit, az információs vállalkozások jellemzőit, az információs kisvállalkozás indítási lehetőségének felmérését egy földrajzi vagy szakterületen, a kisvállalkozás indításának feltételeit, a vállalkozás szervezési és üzemeltetési kérdéseit, marketinget és a kisvállalkozások jogi-gazdasági problémáit. A tantárgy felelőse *Frank Róza*, aki oktatómunkája mellett információs vállalkozást is működtet (Frank Info Bt.).

Az IK 369/a kódszámú 1 kreditértékű, heti 2 gyakorlati óra hallgatói terhelésű *Üzleti információ* címmel akkreditált tanegység az üzleti tájékoztatás iránti igények jellemzőit, a szaktájékoztatás főbb tevékenységi köreit, az általános és szaktájékoztatás azonos és különböző vonásait veszi sorra. Külön figyelmet kapnak az üzleti területek szerkezeti, fejlődési és kommunikációs jellemzői és ezek tükröződése az elektronikus forrásokban. Számba veszik az üzleti tájékoztatás intézményeit, tájékoztató apparátusát, hagyományos és elektronikus információtipusait, magyar és idegen nyelvű tájékoztatásai szolgáltatásait, módszereit, eszközeit. Az információkeresés haladó szintű módszereit alkalmazzák internetes keresőrendszerekben és adatbázisokban. Kiemelt területek: kereskedelmi, pénzügyi, szabadalmi, szabványosítási információk. A kurzus felelőse és oktatója *Pálvölgyi Mihály* tanszékvezető főiskolai tanár, aki széles körű és elismerten nagy tapasztalattal rendelkezik az információs rendszerek területén.

Az *Információgazdasági és vállalkozói ismeretek* című tantárgy mind az információ és tudásmenedzsment, mind az információbróker szakirányon kötelező, az *Üzleti információ* gyakorlatot az információbróker szakirány hallgatói választhatják speciálkollégiumként.

Nyíregyházi Főiskola könyvtár és alkalmazott informatika csoport

A hajdani VIP másik aktív szereplője, a Nyíregyházi Főiskola (NYF) könyvtár tanszékcsoportja 1993 szeptemberétől ugyancsak lehetővé tette a vállalkozási információs ismeretek megszerzését, mind a nappali alapképzés, mind a kiegészítő (szakosító) képzés formájában.¹⁴ A tananyag összeállításakor azt a célt követték, hogy végzős hallgatóik olyan szakemberek legyenek, akik bár a könyvtári

információk kezelésére specializálódtak, az átlagosnál jobb pénzügyi tájékozottságot szerezzenek. A tananyagot öt nagyobb témakörbe csoportosították:

1. Jogi ismeretek,
2. Üzleti környezet,
3. Információs források és szolgáltatások,
4. Könyvtári informatikai ismeretek,
5. Hivatali kultúra, vezetési ismeretek.¹⁵

A jelenlegi képzési struktúrában az *Üzleti információs források* című tantárgy az 1997/1998. tanévtől létezik önállóan, két féléven keresztül (az 1. félévben heti 1 óra elmélet, heti 2 óra gyakorlat; a 2. félévben heti 2 óra gyakorlat). A kreditrendszerű képzés bevezetésével megszűnnek a tanegységek, tartalmuk beépül az *Információforrások* című kurzus tematikájába.

Eszterházy Károly Főiskola informatika tanszék

Hasonlóképpen alakul az egrí Eszterházy Károly Főiskola (EKF) tanterve, melyben az információbróker szakirányban szerepeltetik az üzleti információs ismeretek oktatását. A szakirány választására a 3. félévtől kerül sor, a következő tantárgyakkal:

- Jogi ismeretek,
- Vállalkozási ismeretek,
- Vállalkozói információforrások,
- Általános információmenedzsment,
- Szakmenedzsment (információbróker).

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar könyvtár tudományi tanszék

Az üzleti információs ismeretek oktatása jelenleg a *Tájékoztatás* című tantárgy keretein belül történik, de a 8. féléves hallgatók számára *Üzleti információ, információforrások* címmel heti 2 óra (1 óra elmélet és 1 óra gyakorlat) időtartammal tervbe vették önálló kurzus meghirdetését is. A tervezett tematika:

- Trendek és megatrendek a világban. Új típusú információszolgáltatás, információbrókerség. Az üzleti információ megjelenése, kezelése a könyvtárakban a nyolcvanas évektől napjainkig. Az üzleti információ társadalmi környezete.
- Az üzleti információ típusai.
- Manuális és számítógépes lehetőségek az üzleti információval kapcsolatos referenzkérdés megválaszolásában. Hírek, hírforrások, céginformációs CD-k, internetes portálok, adatbázisok, a mély web szerepe az üzleti információ keresésében. A GILS (Global Information Locator Service).
- A közgazdaság- és jogtudomány, valamint az üzleti információ kapcsolata.
- Üzleti információt szolgáltató hazai könyvtárak.

Az elmúlt időszakban – szakszemináriumi munka során – a Teleház mozgalom számára megközelítően ezer tételből álló *üzleti bibliográfiát* is készítettek a tanszék hallgatói *Pajor Enikő* főiskolai docens irányításával.

Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtártudományi tanszék

A TEMPUS program

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának (ELTE BTK) könyvtártudományi tanszékén a 2001/2002. tanévtől, *Kiszl Péter* kurzusai nyomán nyílik lehetőség vállalkozói információs szolgáltatások tanulmányozására, üzleti ismeretek elsajátítására. Megjegyzem, hogy a képzés szükségessége már jóval korábban felmerült az ország elsőként (1949) alapított könyvtártudományi tanszékén, hiszen például a hároméves *TEMPUS (Trans-European Mobility Scheme for University Studies)* együttműködés lezárásaként, 1993 júniusában rendezett *zárószimpóziumon* a résztvevők *Business information: Information-fachleute für die Wirtschaft (Gazdasági információ: információs szakemberek a gazdaság számára)* címmel előadást hallgathattak a deventeri szakfőiskola oktatóitól, *Adriaan Borggreve* és *Roel Rietberg* uraktól. A következőkben előadásuk összefoglalóját ismertetem: „A vállalatoknál fokozódik az igény olyan speciális szakemberek iránt, akik összegyűjtik és összeállítják (analizálják, kompilálják, kivonatolják stb.) a kereskedelmi információt a szervezetek döntés-előkészítési folyamatainak elősegítése érdekében. Ezeknek a specialistáknak információ- és közgazdaság-tudományi készségekre és szaktudásra van szükségük. 1989 óta a hollandiai Deventer IJselland Politechnikum könyvtári és információ-tudományi tanszéke új programot kínál az információs szakemberek részére. A tanszék a közgazdaság-tudományi tanszékkel együttműködve az információs szakemberek oktatása érdekében közös tantervet alakított ki a gazdasági információ területén. Ebben az előadásban *Adrian Borggreve* az új oktatási program eredetét és hátterét összegzi, amely új lehetőséget és kihívást nyújt az európai könyvtár- és információ-tudományi tanszékek számára. *Roel Rietberg* két eset kapcsán példát mutat be, milyen is valójában a gazdasági információs szakember. Világossá teszi, hogy az ilyen szakembernek hogyan kell kombinálnia munkájában a gazdasági információs források ismeretét, készségeit az információ-tudomány terü-

letén, és a marketingre, a kereskedelmi gazdaságtanra, valamint a szervezetekre és a szervezeti jogra vonatkozó ismereteit.”¹⁶

Üzleti információ a jelenlegi képzési struktúrában. A kreditrendszer bevezetésével megújuló oktatás

Az ELTE BTK könyvtártudományi tanszéke elengedhetetlennek tartja, hogy hallgatóit a hagyományos könyvtárosi szakértelmen kívül a modern információs piac kihívásainak megfelelő, korszerű szaktudással is felvértesse. Ennek megfelelően az ún. kifutó rendszerben tanuló egyetemi könyvtár szakos hallgatók – mind a nappali, mind az esti (kiegészítő) tagozaton – a 2001/2002. tanévtől belekóstolhatnak a business szféra világába; előbbiek az *Információforrások*, utóbbiak a *Projektmunka* tantárgy keretein belül.

A témához kapcsolódó kurzusokon az üzleti, vállalkozói alapismeretek (a nemzetgazdaság működése, pénzügyi piacok, adózás, gazdasági jog, cégeljárás stb.) tárgyalása mellett sor kerül a legfontosabb üzleti információ-típusok (l. később részletesen), illetve azok szolgáltatóinak számbavételére, rendszerezésére, kategorizálására, elemzésére, valamint a vállalkozói információs termékek, illetve szolgáltatások könyvtári menedzselésének tárgyalására is. Szó esik az igényfelmérés, a piac-kutatás alkalmazásáról, az alapvető árképzési módszerekről és egyéb, a tárggyal összefüggő kérdésekről.

A gyakorlatokon az oktató bevezető előadásai után a hallgatók önállóan (szemináriumi dolgozatuk alapján készült kiselőadás és prezentáció segítségével) mutatják be egy-egy üzleti információ-típus jellemzőit, legfontosabb forrásait és szolgáltatóit, az információkeresés különféle technikáit, speciális lehetőségeit. A tanórák keresési feladatok megoldásával, számítógépes információs rendszerek aktív használatával zajlanak. *Több üzleti információt szolgáltató cég, illetve szervezet – kölcsönös megállapodás alapján – támogatja az oktatást, profeszszionális adatbázisaik használatát térítésmentesen biztosítja:*

- Creditreform-Interinfo Kft.
(<http://www.creditreform.hu>)
- KJK Kerszöv Üzleti és Jogi Kiadó Kft.
(<http://www.kjk.hu>)
- Kompass Hungária Kft. (<http://www.kompass.hu>)
- Hoppenstedt Bonnier és Társa Információs Kft.
(<http://www.adatbazis.hu>)

- Opten Informatikai Kft. (<http://www.opten.hu>)
- Központi Statisztikai Hivatal Információs Főosztály (<http://www.ksh.hu>)

A hallgatók többsége rendkívül hasznosnak értékeli a féléves tanegység elvégzését, különösen a kiegészítő tagozaton tanuló, az ország különböző részéből érkezett gyakorló könyvtárosok, akik – elmondásuk szerint – mindennapi munkájuk során egyre erőteljesebben érzik az üzleti információs készségek hiányát. Több visszajelzés érkezett, hogy tájékoztató tevékenységük alkalmával a szemeszter zárása óta rendszeresen kamatoztatják a tanórákon elsajátított ismereteket.

A 2002/2003. tanévtől a kreditrendszerben tanuló, informatikus könyvtáros hallgatók részére nappali tagozaton már két önálló tanegység kapcsolódik a tárgykörhöz, melyek abszolválása a tantervi háló alapján a 4. évfolyamon tanulók számára ajánlott:

1. *Vállalkozói, üzleti ismeretek, információforrások* (7. félév);
2. *Információbrókeri ismeretek, információszolgáltatások* (8. félév).

Esti (kiegészítő) tagozaton a Vállalkozói, üzleti ismeretek, információforrások című kurzus a 3. félévben kéthetente 4 órában teljesítendő.

Ezek nyomán jóval nagyobb lehetőség nyílik a téma több szempontú vizsgálatára, részletesebb feldolgozására, az ismeretek további elmélyítésére, szintetizálására.¹⁷

Igazi nagy áttörés tehát a kreditrendszer bevezetésével¹⁸ valósult meg, hiszen a vállalkozói, üzleti, illetve információbrókeri ismeretek és információforrások oktatása két önálló tantárggyá lépett elő. A Vállalkozói, üzleti ismeretek, információforrások című tantárgy elsősorban a vállalkozói alapismeretek megszerzésére, a források és szolgáltatások megismertetésére, valamint az üzleti információs könyvtári szolgáltatásokra koncentrálnak, míg az információbrókeri ismeretek, információforrások című kurzus az információk magas szintű feldolgozására, átcsoportolására, piaci jellegű közvetítésére, igényeknek eleget tévő prezentálására, valamint a szolgáltatások tervezésére, szervezésére, működtetésére, azaz menedzselésére és marketingjére fekteti a hangsúlyt. Kiemelten foglalkozik az információs vállalkozások indításának feltételeivel, piackutatással, árképzéssel, jogi és egyéb feltételekkel. A tantárgyak felelőse és oktatója okleveles könyvtáros és közgazdász végzettséggel,

gyakorlati vállalkozói tapasztalattal egyaránt rendelkezik.

Az ELTE BTK könyvtártudományi tanszékén – *Sebestyén György* tanszékvezető egyetemi docens javaslatára és támogatásával – elkezdődtek egy *Üzleti információs kutatóműhely* tervezési munkálatai is, melynek vezetésére Kiszl Péter egyetemi tanársegéd kapott megbízást. Jelenleg *Üzleti információ projekt* néven a kurzusok oktatójának és hallgatóinak publikációi, prezentációi érhetőek el a tanszék weblapjáról (<http://harlequin.elte.hu/businessinfo>). Dolgozatom következő hasábjain a nappali tagozat számára kidolgozott informatikus könyvtáros kurzuskínálat említett két tantárgyát mutatom be, aktualizálva és kiegészítve a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* című szakfolyóiratban megjelent munkámat,¹⁹ illetve a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) által jóváhagyott szakos tanegységlistát.

Vállalkozói, üzleti ismeretek, információforrások

A kurzus célja: a hallgatók felkészítése az üzleti információs rendszerek használatára és menedzselésére könyvtári környezetben, valamint az alapvető vállalkozási, üzleti és az ehhez szervesen kapcsolódó jogi ismeretek elsajátítására, majd alkalmazására az információs munkában.

A tantárgy szorosan kapcsolódik a többi informatikus könyvtáros tanegységhez, nappali tagozaton teljesítésének előfeltétele a Számítástechnikai ismeretek 1–2. (KÖN-141 és KÖN-142), az Internetes keresési technikák (KÖN-241) és az Információs rendszerek 1–2. (KÖN-341 és KÖN-342) tantárgyak korábbi félévekben történő abszolválása, hiszen a gyakorlatokon feltételezzük az ott elsajátított tudásanyagot, ezért a részvételt a tantervi háló alapján – természetesen nem kötelező érvénnyel – a 4. évfolyamos hallgatók (7. félév) számára javasoljuk. Ugyanakkor a tanegység az Információbrókeri ismeretek, térítéses információszolgáltatások (KÖN-312) című kurzus előfeltétele, ebből is látszik a tanulmányok egymásra épülése.

A tantárgy tartalma két fő részre osztható. Az első modulban a 21. században már az informatikus könyvtárosok számára is nélkülözhetetlen vállalkozói, üzleti alapismeretek, az alapvető pénzügyi folyamatok, a társasági jog és cégeljárás, az üzleti információ típusai, a business információs különböző témák, információs szolgáltatások könyvtári kialakításának, menedzselésének alapjai állnak

a képzés középpontjában. A második modul teljes egészében az üzleti információforrások jelentősebb képviselőinek gyakorlatorientált bemutatására, adatbázisok lekérdezésére, a szolgáltatások minél szélesebb skálájának áttekintésére, a korábban már használt információs rendszerek (beleértve az internetet is) üzleti vonatkozású elemeinek szintetizálására, az információtechnológia elmélyítésére koncentrálnak.

A kurzus elvégzése után a hallgatók értelmezni tudják a gazdasági eseményeket, önállóan képesek üzleti típusú és célú információkeresésre, megtanulják minősíteni az egyes szolgáltatók termékeit, elsajátítják az információs árképzési módszereket, támpontokat, modelleket kapnak speciális üzleti információs gyűjtemények felépítéséhez, működtetéséhez stb.

A tantárgy egy féléves időtartamú, 14 hétre, heti 2 órával (összesen 28 óra) tervezett tartalma a következőképpen alakul:

1. Bevezetés. Az üzleti információk transzfere és a globális gazdaság viszonya. Trendek és tendenciák az információgazdálkodásban. Mikro-, kis- és közepes vállalkozások információellátása.
2. Vállalkozói, üzleti alapismeretek. (Nemzetgazdaság, pénzügyi piacok, adózás stb.)
3. Vállalkozásalapítás. A társasági jog és cégeljárás.
4. Piackutatás a könyvtárban. Az igényfelméréstől a projektmunkáig.
5. Könyvtárak az üzleti információk közvetítésében: történeti áttekintés és menedzselési kérdések. A szolgáltatás kialakításának modellezése. Üzleti információs marketing-mix, árképzés.
6. Látogatás a Corvinus Egyetem Egyetemi Központi Könyvtárában (CE EKK).
7. Az üzleti információ speciális tulajdonságai, tipizálása.
8. Céginformációs rendszerek és azok szolgáltatói.
9. Banki információk forrásai és azok szolgáltatói. Tőzsdei információk forrásai és azok szolgáltatói.
10. Szabadalmi, használati és mintaoltalmi, védjegy-információk forrásai és azok szolgáltatói. Szabványok információk forrásai és azok szolgáltatói. Statisztikai információk forrásai és azok szolgáltatói.
11. Vállalkozásfejlesztési információk forrásai és azok szolgáltatói, különös tekintettel a kis- és közepes vállalkozások információellátására.

Gazdasági fejlődésre vonatkozó információk, előrejelzések, elemzések forrásai és azok szolgáltatói.

12. Jogi információk forrásai és azok szolgáltatói. Európai uniós információk forrásai és azok szolgáltatói.
13. Adózással, számvittel kapcsolatos információk forrásai és azok szolgáltatói. Nonprofit szervezetek információforrásai és azok szolgáltatói.
14. Az üzleti információs piac legjelentősebb képviselőinek minősítése, termékeik, illetve szolgáltatásaik komplex értékelése.

Információbrókeri ismeretek, információforrások

A könyvtárosok mint a legősibb információs szakemberek már régóta végeznek információbrókeri feladatokat, melyek során a megrendelő által meghatározott probléma megoldása érdekében tartalmilag és formailag is személyre szabott információcsomagokat állítanak össze.

A kurzus célja, hogy megismertesse a hallgatókkal az információbrókeri tevékenységet, annak eszközeit, forrásait és alkalmazható módszereit. A tantárgy hasznos információkkal kíván szolgálni az információs munka kisvállalkozás formában történő működtetéséhez is. A gyakorlatok során nagy hangsúlyt helyezünk az üzleti és ezen belül a marketingterv kimunkálására, a piackutatás módszereire, a Vállalkozói, üzleti ismeretek, információforrások című kurzuson elsajátított keresési technikák, ismeretek elmélyítésére, valamint információs csomagok önálló elkészítésére és bemutatására.

A kurzus gyakorlati jellegű, ezért a tananyag feldolgozása a hallgatók folyamatos bevonásával, csoportmunkában (team) zajlik. Az oktató irányításának megfelelően elképzelt vagy valós szituációban a hallgatók piackutatás után modellezik a térítéses szolgáltatások könyvtári kialakítását, illetve az önálló információbróker kisvállalkozás létrehozását: projektdokumentumot, üzleti (és marketing-) tervet készítenek. Ezek után a piaci alapú működtetés menedzselési kérdéseivel foglalkoznak, majd információs csomagok előállítására kapnak feladatot. A kurzus az egyes csoportok Power Point segítségével készített prezentációjával zárul. A megvitatandó témakörök:

- Információs társadalom – tudás társadalma. A könyvtári és könyvtárosi szerep kiszélesedése.
- Térítéses szolgáltatások a könyvtárakban és más információs intézményekben. Információbróker kisvállalkozás indítása.

- A könyvtáros és az információbróker viszonya, tevékenysége (piackutatás, igények előrejelzése, információk széles körű beszerzése és elemzése, információcsomagok célorientált értékesítése és bemutatása). Az információbróker előfordulási formái (önálló vállalkozó, belső vállalkozó, alkalmazott – pl. könyvtáros). Előnyök és hátrányok.
- Az információbrókeri szolgáltatás létrehozása projektmunkával. Projektdokumentum: igényfelmérés, idő- és költségterv, finanszírozás, menedzselés, szervezeti és egyéb kérdések.
- Professzionális információbrókeri feladatok: tudásmenedzsment, céginformáció-kutatás, témafigyelés, adatbányászat, versenytársfigyelés, üzleti hírszerzés, ipari kémkedés stb.
- Az információbrókerek által használt információforrások (adatbázisok, internet, személyes kapcsolatok stb.), ezek előfordulása könyvtári környezetben.
- Információbrókerek szakmai szervezetei, képzések és továbbképzések.
- Az információbrókerség jogi környezete.
- Az információcsomagok előállításának módszerei, formai sajátosságai, prezentációs technikák.
- Az információs szolgáltatások árképzési elvei, költségelemzések. Differenciált árképzés (személyre szabott, változatok, csoportár), a termékvonal felépítésének lehetőségei. A promóciós árképzés alkalmazása. Az ügyfél lekötésére szolgáló módszerek. Stratégiai és üzleti terv készítés. Cash-flow.

A tantárgyfelelős oktató a *Magyar Információbrókerek Egyesületének (MIBE)* (<http://www.mibe.info>) tagja, az egyesület hírlevelének egyik szerkesztője, így első kézből értesül számos újdonságról, rendszeres résztvevője és előadója az egyesület által szervezett konferenciáknak, szakcikkkel segíti az információs szakemberek munkáját.²⁰ Rövid távú cél, hogy a tanszék hallgatói is bekapcsolódjanak az egyesület munkájába, látogassák az információbrókerséggel foglalkozó rendezvényeket. A félévben egy alkalommal gyakorló információbróker tart előadást tevékenységéről a hallgatóknak, ezzel is felkészítve őket a valós életben zajló munkára.

Egyéb hazai képzőhelyek

A Kaposvári Egyetem könyvtár tanszékén, a Debreceni Egyetem komputergrafika és könyvtár-informatika tanszékén, az Eötvös Loránd Tudományegyetem főiskolai könyvtár-informatikai köz-

pontjában, valamint a Bajai Főiskolán ismereteim szerint nincs önálló tantárgy az üzleti információ oktatására, illetve a Jászberényi Főiskola és a Pécsi Tudományegyetem munkájáról nincs információm.

Bár nem kapcsolható szorosan a könyvtárosképző intézményekhez, de határterületként e helyütt említést érdemel „*A könyvtáros mint információbróker – térítéses információs szolgáltatás a könyvtárakban*” címmel a *Bénédict School* által korábban félévente meghirdetett, 120 órás akkreditált könyvtáros továbbképzési program, melynek oktatott témakörei voltak:

- Az információbróker helye a piacgazdaságban,
- Az internet mint az információbróker eszköze,
- Információkeresés adatbázisokban,
- PR és marketing az információbróker szolgáltatásban,
- A térítéses információs szolgáltatás menedzselése.

A tananyag kidolgozói célul tűzték ki, hogy a végzett hallgatók képesek legyenek információs és könyvtári környezetben elektronikus és hagyományos hordozókon kiadott információra alapozott, térítéses információs szolgáltatást létrehozni, és eredményesen működtetni. Ennek érdekében olyan társadalmi, gazdasági, marketing-, menedzsment- és informatikai ismereteket nyújtottak a könyvtárosoknak, amelyek segítenek az interneten, térítéses online és offline adatbázisokban, illetve más információhordozón található információk kutatásában, értelmezésében, feldolgozásában, felhasználásában és értékesítésében. Értesülesem szerint a továbbképzést már nem indítják.

Következtetések

Meggyőződésem, hogy üzleti információval kapcsolatos ismereteket akkor lehet igazán hatékonyan elsajátítani, ha az *oktató könyvtáros és közgazdász végzettséggel egyaránt rendelkezik*, továbbá kívánatos, ha – *gyakorlati tapasztalata* révén – valós életből vett vállalkozói példákkal szemlélteti a felmerülő problémákat.

A tantervekből – és a szakirodalomból – egyértelműen kiderül, hogy a könyvtárosok számára a *vállalkozói, üzleti információs ismeretek elsajátításához a következő kulcsterületek oktatása szükséges:*

• **Vállalkozói ismeretek**

A piacgazdaság működési mechanizmusának megismertetése országos és nemzetközi szinten. Vállalkozási formák, jogi ismeretek, pénzügyi, számviteli alapfogalmak, gazdasági intézményrendszer bemutatása.

• **Információtechnológiai ismeretek**

Számítástechnikai ismeretektől az adatbázisok kezeléséig, építéséig.

• **Információforrások**

A vállalkozói, üzleti információforrások típusok, illetve hordozók szerinti részletes megismertetése, számbavétele, kategorizálása, tipizálása.

• **Menedzsment-, marketingismeretek**

A szolgáltatás megszervezése, marketingkonceptiójának kimunkálása.

• **Kommunikációs ismeretek**

Az írásbeli és szóbeli kommunikáció legfontosabb formáinak begyakorlása. Pályázattírás, tárgyalástechnika stb. Fontos az angol nyelvű kommunikáció.

A felsorolt területek közül a vállalkozói, üzleti ismeretek, valamint információforrások kivételével minden esetben *építhetünk az alapképzés kötelező tantárgyaira*, az ELTE egyetemi informatikus könyvtáros képzése esetében például:

- Számítástechnikai ismeretek 1–2.
- A kommunikációelmélet alapjai
- Információs rendszerek 1–2.
- Internetes keresési technikák
- Multimédia-szerkesztés, webprogramozás
- Informatikai szakszeminárium 1–4.
- Tájékoztatói, információforrások szakszeminárium 1–4.
- Adatbázis-építés, könyvtárgépesítés
- Könyvtári és információs menedzsment 1–2.

Ennek következtében „csupán” a meglévő ismeretek „üzletiesítése” szükséges, vagyis az általános (könyvtárosi) tudásbázishoz a vállalkozói szférának megfelelő, speciális tudnivalók integrálása, melyre például szolgálhat az ELTE gyakorlatában már meglévő – korábban ismertetett – 2 féléves, heti 2 órás kurzus.

Egyes vélemények szerint a tananyagtervezés során három megközelítés követhető, a *forrásközpontú*, a *menedzsment-központú* és az *információtechnika-centrikus* megközelítés.²¹ Meglátásom szerint az oktatótól függ e három típus kezelése. Megfelelően dolgozva, a tantárgyak szoros egymásra épülésével *nem kell választani* a felsorolt alternatívák közül, mert tapasztalataim alapján a képző intézményekben nappali tagozaton rendszer-

int rendelkezésre álló időtartam alatt – az előfeltételként szerepeltetett tantárgyak abszolválása esetén – mindhárom terület ismeretei egyaránt elsajátíthatóak, az általános tudásra a speciális ismeretek (vállalkozói ismeretek, üzleti információforrások, információmenedzsment) ráépíthetők. Természetesen nem közgazdászok képzésére gondolok, hanem egy „átlagos” könyvtáros számára szükséges mértékű „vállalkozói véna” elsajátítására.

A cél persze az, hogy az üzleti információs ismeretek tanításával olyan szakembereket képezzünk, akik a hagyományos könyvtári körből kilépve – a nemzetközi trendeknek megfelelően – a *privát szférában is el tudjanak helyezkedni*, akár nagyobb cégek információs menedzsereiként, akár pedig önálló vállalkozóként, információs brókerként. Meggyőződésem szerint ebben az egyik legnagyobb szerep az *oktatás és a versenyszféra közötti kapcsolatépítésre (PPP = public private partnership)* hárul, amire a Berzsényi Dániel Főiskola, az Eszterházy Károly Főiskola és az ELTE könyvtárudományi tanszékének kezdeményezései között kitűnő gyakorlati kezdeményezéseket, projekteket láthatunk. Fontos, hogy a hallgatók rendszeresen találkozzanak gyakorló szakemberekkel, szakmai gyakorlatukat a privát szférában (is) teljesítsék.

Nem szabad elfelejteni, hogy az üzleti információs ismeretek olyan szakmai tevékenységet alapoznak meg, amellyel a könyvtáros hallgatónak nap mint nap szembesülnie kell. Nem elhanyagolható az sem, hogy a vállalkozói információs szolgáltatások széles körű könyvtári beindításával és természetesen megfelelő színvonalú bérezéssel csökkenhet a jól képzett szakemberek pályaelhagyási kényszere, hiszen a tudásalapú társadalom megteremtését célul kitűző Magyarország számára az európai uniós csatlakozást követően egyre fokozódó kihívást jelent az „*agyelszívás*” (*braindrain*) jelensége, melynek egyik *kiemelt területe éppen az információs szektor*.

Jegyzetek

- ¹ KISZL Péter: Könyvtárak az üzleti információk közvetítésében, különös tekintettel a céginformációs szolgáltatásokra. Doktori (PhD) értekezés. Budapest, ELTE BTK, 2003. 258 p.
- ² KISZL Péter: Hogyan tovább? Üzleti információszolgáltatás a magyarországi könyvtárakban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztató. 51. köt. 9. sz. 2004. p. 371–378.
- ³ Kötelező irodalom például: Business. The Ultimate Resource. Cambridge, Mass., Perseus Publishers, cop. 2002. XXXIII, 2172 p. – LEHMANN, Michel B.:

- The Irwin Guide to Using The Wall Street Journal. 6th ed. New York, McGraw-Hill. cop. 2000. X, 366 p.
⁴ <http://ereserves.indiana.edu/coursepage.asp?cid=316&page=01> Jelszó: kumquat
- ⁵ ALFÖLDINÉ DÁN Gabriella: Könyvtárgazdaságtan I. Finanszírozás, szolgáltatások, árak. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 40. köt. 1. sz. 1993. p. 6.
- ⁶ BILLÉDI Ferencné: Könyvtárakra alapozott üzleti információs szolgáltatások kiépítése Magyarországon. Az IBI program. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 38. köt. 7. sz. 1991. p. 305.
- ⁷ TÓTH Gyula: A Vállalkozói Információs Projekt (VIP) képzési, továbbképzési terve és programja. Kézirat. Szombathely, BDTF KIT, 1993. 10 p.
- ⁸ MOLNÁRNÉ MEZEI Melinda: A Vállalkozói Információs Projekt múltja, jelene, jövője. [Elektronikus dokumentum.] = Vállalkozói Információs Projekt záródolgozatai. <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/konyvtar/vezetes/vip> A letöltés ideje: 2002. 12. 05.
- ⁹ TÉGLÁSI Ágnes: Introducing business information courses at Berzsenyi College (Szombathely, HU). = The role of libraries today, tomorrow and beyond. Amsterdam, Hogeschool van Amsterdam. 1993. p. 66–67. – TÉGLÁSI Ágnes: Teaching management and management related courses at KIT, Library and Information Science Department of Berzsenyi College. = Marketing and development of new information products and service sin Europe: proceedings of the 3rd international BOBCATSSS symposium. Amsterdam, Hogeschool van Amsterdam. 1995. p. 183–190.
- ¹⁰ TÉGLÁSI Ágnes: A vállalkozói/üzleti információ oktatása. = A könyvtáros és információs szakemberképzés megújítása. A LISTEN TEMPUS JEP (1994–97) zárókonferenciájának előadásai. = Renewing the education and training of librarians and information professionals. Proceedings of the closing conference of the LISTEN TEMPUS JEP (1994–97). Szerk. MURÁNYI Péter. Szombathely, BDTF, 1997. p. 164–165.
- ¹¹ TÉGLÁSI Ágnes–TÓTH Gyula: Szombathelyi törekvések és elképzelések. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 40. köt. 7. sz. 1993. p. 304–305.
- ¹² Berzsenyi Dániel Főiskola: <http://kit2.bdtf.hu>
 Eszterházy Károly Főiskola: <http://www.ektf.hu/mediainf/informatika>
 Eötvös Loránd Tudományegyetem: <http://harleqin.elte.hu>
 Szegedi Tudományegyetem: <http://www.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/konyvtud.htm> és <http://www.bibl.u-szeged.hu/inf>
- ¹³ Ezúton szeretnék köszönetet mondani Barátné Hajdu Ágnesnek, Pajor Enikőnek, Pálvölgyi Mihálynak, Szerafinné Szabolcsi Ágnesnek és Tóvári Juditnak a tanulmány e fejezetének elkészítéséhez nyújtott információkért.
- ¹⁴ TANYINÉ KOCSIS Anikó: Vállalkozhat-e egy könyvtáros vállalkozói információszolgáltatásra? A könyvtárosképzés megújulása a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola Könyvtár és Alkalmazott Informatikai Tanszékén. = Polvax, 2. köt. 1998. p. 93–98.
- ¹⁵ TÓVÁRI Judit: Vállalkozási információs szakirány a nyíregyházi könyvtárosképzésben. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 40. köt. 7. sz. 1993. p. 305–306.
- ¹⁶ Gazdasági információ: információs szakemberek a gazdaság számára. [Magyar nyelvű rezümé.] = Információs szakemberek Magyarország számára. A Tempus segítségével Európába. Zárószimpózium TEMPUS JEP-0297. 17. 06. 1993. Szerk. FÜLÖP Géza–LÁDI László. Budapest, ELTE könyvtártudományi-informatikai tanszék. 1993. p. 84. – Az előadások angol nyelvű szövegét l.: BORGREVE, Adrian–RITBERG Roul: Business Information – Specialist for a New Professional Field. = Információs szakemberek Magyarország számára. A Tempus segítségével Európába. Zárószimpózium TEMPUS JEP-0297. 17. 06. 1993. Szerk. FÜLÖP Géza–LÁDI László. Budapest, ELTE könyvtártudományi-informatikai tanszék. 1993. p. 76–83.
- ¹⁷ KISZL Péter: Üzleti információs ismeretek könyvtáros hallgatóknak. = Könyvtári Levelező/lap, 15. köt. 7. sz. 2003. p. 21–22.
- ¹⁸ Az informatikus könyvtáros szak kreditrendszerű képesítési követelményeit a 129/2001. (VII. 13.) kormányrendelet írja elő.
- ¹⁹ KISZL Péter: Vállalkozói, üzleti információforrások című kurzus az ELTE BTK Könyvtártudományi – Informatikai Tanszékén. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 11. köt. 5. sz. 2002. p. 28–33. – Informatikus könyvtáros szak tantárgyleírásai a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) részére. Összeáll. KISZL Péter kreditfelelős. [2003. Elektronikus kézirat.]
- ²⁰ KISZL Péter: Céginformáció és forrásai. [Konferencia-előadás.] Magyar Információbrókerek Egyesülete (MIBE) szakmai nap. Budapest, Benedict School, 2002. május 29. [Elektronikus prezentáció: <http://www.mibe.info>] – KISZL Péter: Üzleti információk az interneten. Kiindulópontok és technikák. Céginformációk és azok szerepe a döntés előkészítésben. Vállalkozás működési információk és azok forrásai. [Konferencia-előadás.] Online Marketing Ügynökség (OMA). Budapest, Üzlet az interneten XV., Gundel étterem. 2002. szeptember 19. – KISZL Péter: Céginformációról – dióhéjban. = BOSS, 3. köt. 11. sz. 2001. p. 42–45.
- ²¹ TÉGLÁSI Ágnes: A vállalkozói/üzleti információ oktatása. = A könyvtáros és információs szakemberképzés megújítása. A LISTEN TEMPUS JEP (1994–97) zárókonferenciájának előadásai = Renewing the education and training of librarians and information professionals. Proceedings of the closing conference of LISTEN TEMPUS JEP (1994–97). Szerk. MURÁNYI Péter. Szombathely, BDTF, 1997. p. 162–164.

Beérkezett: 2004. IX. 23-án.